

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

ULAY/TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 8626/06)

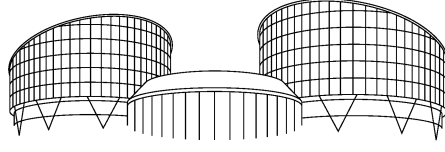
KARAR

STRAZBURG

13 Şubat 2018

Kesinleşme Tarihi

13.05.2018

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşmiştir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Ulay/Türkiye davasında,*Başkan,*

Robert Spano,

Hâkimler,

Paul Lemmens,

Ledi Bianku,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Griţco,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşlemi Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

16 Ocak 2018 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, Soner Ulay (“başvuran”) adlı bir Türk vatandaşı tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesine uygun olarak, 16 Mart 2003 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine Mahkeme’ye yapılmış olan bir başvuru (no. 8626/06) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Kocaeli Barosuna kayıtlı Avukat C. Tınarlıoğlu tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, özellikle, avukatı olmaksızın alınan ifadelerine dayanılarak mahkûm edildiğini iddia etmiştir. Başvuran, ayrıca, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye maruz kaldığını, kendini

suçlayıcı nitelikte ifade vermeye zorlandığını ve savunma tanıklarının dinlenmesini sağlayamadığını ileri sürmüştür.

4. Başvuru, 4 Eylül 2009 tarihinde Hükümete bildirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran, 1984 doğumlu olup, Gebze’de ikamet etmektedir.

6. H.A. adlı bir şahsın, 17 Ağustos 2002 tarihinde, bir hurdalıkta cesedi bulunmuştur. Polis, failleri bulmak amacıyla bu konuya ilişkin bir soruşturma başlatmıştır.

7. Başvuran, reşit olmadığı 20 Ağustos 2002 tarihinde, emniyet müdürlüğüne götürülmüş ve üzeri aranmıştır. Başvuranın üzerinin aranmasından sonra kendisine sağlık muayenesi yapılmıştır. Söz konusu muayeneden sonra hazırlanan raporda başvuranın hiçbir şikâyetinin bulunmadığı ve vücudunda hiçbir yaralanma izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

8. 21 Ağustos 2002 tarihinde saat 13.30’da başvuran hakkında başka bir rapor düzenlenmiş ve üzerinde hiçbir kötü muamele izine rastlanmadığı belirtilmiştir. Başvuran daha sonra serbest bırakılmıştır.

9. Aynı gün polis tarafından başvuranın evi aranmış ve bir kısım eşyaya el konulmuştur. Polis tarafından hazırlanan arama tutanaklarında başvuranın suç işlediğinden şüphelenildiği belirtilmiştir.

10. Başvuran, saat 23.00 sıralarında, başka şahıslarla birlikte bir kez daha emniyet müdürlüğüne götürülmüştür.

11. Başvuran, 22 Ağustos 2002 tarihinde, avukat gıyabında polise ifade vermiş ve H.A.’nın öldürüldüğü tarih olan 16 Ağustos 2002 tarihinde

arkadaşlarının yanında olduğunu belirtmiştir. Başvuranın muayenesinden sonra hazırlanan sağlık raporu, başvuranın vücudunda hiçbir yaralanma izine rastlanmadığını belirten önceki raporların bulgularını tekrar etmiştir. Aynı gün başvuranın ailesinin bazı fertleri de sorgulanmıştır.

Başvuran ve diğer şahıslar, ifadelerinin alınmasının ardından serbest bırakılmıştır.

12. Başvuran, 26 Ağustos 2002 tarihinde on sekiz yaşına girmiştir.

13. Başvuran, 20 Eylül 2002 tarihinde, bir kez daha polise ifade vermiştir. Başvuran, avukat gıyabında, H.A.'yı arkadaşlarından birinin büyükannesi olarak tanıdığını ve cinayeti duyduğunda H.A.'nın üzerindeki mücevherlerden dolayı öldürülmüş olabileceği konusunda arkadaşlarıyla tahminde bulunduğunu ileri sürmüştür.

14. 11 Ekim 2002 tarihinde hazırlanan polis raporunda, DNA testi sonuçlarına göre, başvuranın evinde bulunan bir seramik kesme makinesinde bulunan kan izlerinin, müteveffadan alınan doku örnekleri ile uyduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine, başvuran, ailesinin diğer üyeleri ve arkadaşı A.S. yakalanmıştır. Polis tarafından düzenlenen arama ve yakalama tutanaklarında, yakalanan tüm şahısların sağlık muayenesinden geçtikten sonra polis tarafından gözaltına alındığı kaydedilmiştir. Başvuran hakkında düzenlenen sağlık raporunda hiçbir yaralanma izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

15. Polis 12 Ekim 2002 tarihinde başvuranın evinde bir yer gösterme (keşif) işlemi gerçekleştirmiş ve başvuran, bu sırada, H.A.'yı öldürdüğünü itiraf etmiştir. Başvuran, mücevherlerini çalmak amacıyla evlerinin bodrumunda H.A.'nın kafasına tahta sopayla vurduğunu ve paniklediği için daha sonra onu bir naylon torbaya koyduğunu belirtmiştir. Başvuran, H.A.'nın cansız bedeninden nasıl kurtulduğunu ayrıntılı bir şekilde anlatmış

ve polise bu amaçla kullandığı el arabasını göstermiştir. Üzerinde başvuranın imzası bulunan polis tutanaklarına göre, başvuran, yer gösterme işlemi sırasında avukat yardımından faydalanmamış ve avukat yardımı talep etme ve sessiz kalma hakları konusunda bilgilendirilmemiştir.

16. Daha sonra, başvuran tekrar karakola götürülmüş ve başvuran burada itirafını avukat gıyabında tekrarlamıştır. Başvuran, ayrıca, müteveffanın mücevherlerini bozdurduğu İstanbul ve İzmir'deki kuyumcuların yeri ve paranın nasıl elde edildiğini bilmeyen arkadaşı A.S. ile birlikte İzmir'de parayı nasıl harcadığı gibi belirli ayrıntıları da eklemiştir. Başvuranın ifadeleri bir forma kaydedilmiştir. Söz konusu formun ilk sayfasında, diğerlerinin yanında, ifadesi alınan şahsın sessiz kalma ve avukat seçme hakkı konusunda bilgilendirildiğini ve avukat yardımı almayı reddettiğini belirten matbu bir mesaj bulunuyordu.

17. Başvuranın polis nezaretinin bitiminde, 13 Ekim 2002 tarihinde, başka bir sağlık raporu düzenlenmiş ve başvuranın vücudunda hiçbir kötü muamele izine rastlanmadığı yinelenmiştir.

18. Gebze Cumhuriyet Savcısı, 13 Ekim 2002 tarihinde, başvuranın ifadesini almıştır. Başvuranın talebi üzerine, başvuran ifade sırasında Barolar Birliği tarafından atanan bir avukatın yardımını almıştır. Başvuran, önceki ifadelerini yinelemiş ve polise verdiği ifadeleri kabul ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, başvuran, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada cinsel organına ve ayak küçük parmağına elektrik şoku uygulandığını iddia etmiştir.

19. Savcılığın talebi uyarınca yapılan tıbbi muayene, başvuranın cinsel organında, ayak küçük parmağında veya vücudunun başka bir kısmında hiçbir yaralanma izine rastlanmadığını ortaya çıkarmıştır.

20. Aynı gün, başvuran sorgu hâkimi önünde önceki ifadelerini tekrarlamış ve polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada elektrik şokuna maruz kaldığını bir kez daha iddia etmiştir. Başvuran daha sonra tutuklanmıştır.

21. Cumhuriyet Savcısı, 22 Ekim 2002 tarihinde, Gebze Ağır Ceza Mahkemesine, başvuranı cinayet ve hırsızlıkla suçlayan bir iddianame sunmuştur.

22. 19 Kasım 2002 tarihinde yapılan ilk duruşmada, başvuran önceki ifadelerini inkâr etmiş ve kendisine uygulanan kötü muamele sonucunda cinayeti işlemiş olduğunu itiraf etmek zorunda kaldığını iddia etmiştir. Başvuran, cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi tarafından ifadesinin alındığı sırada hazır bulunan tayin edilen avukatın tanık olarak dinlenmesi talebinde bulunmuştur. İlgili mahkeme, söz konusu talebi reddetmiştir.

23. Başvuran, 11 Eylül 2003 tarihli dilekçede, H.A.'yı öldürdüğünü itiraf etmediği takdirde aile fertleri aleyhine yasal işlemler başlatma tehdidinde bulunan polis tarafından kötü muameleye ve psikolojik baskıya maruz kalmasından dolayı kendini suçlayıcı ifade vermeye zorlandığını iddia etmiştir. Başvuran, avukat yardımı hakkından feragatinin açık ve tartışmasız olmadığını ileri sürmüştür. Başvuranın polis nezareti bitir bitmez cumhuriyet savcısı önünde avukat talebinde bulunması bu durumu kanıtlar nitelikteydi. Bununla beraber, başvuran, itiraflarının gerçek olmadığını kanıtlamak amacıyla, ilgili mahkemenin başvuranın polise verdiği ifadelerinde belirtilen tahta sopayı incelemesi gerektiğini iddia ederek seramik kesme makinesi ile ilgili DNA incelemesinin ilgililiğine itiraz etmiştir.

24. Gebze Ağır Ceza Mahkemesi, 16 Ekim 2003 tarihinde, yargı yetkisinin bulunmadığına karar vermiş ve davayı başvuran cinayet sırasında

reşit olmadığı için Kocaeli Çocuk Mahkemesine göndermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, on üç duruşma sırasında, İstanbul Adli Tıp Kurumundan bir rapor almış ve başvuranın ifadesinin alındığı sırada hazır bulunan tüm polis memurlarını sorgulamıştır. İlgili mahkeme, ayrıca, başvuranın tarif ettiği ve onu daha önce görmediklerini belirten kuyumcuların sahipleri olan iki tanığın ifadesini almıştır.

25. Çocuk Mahkemesi önündeki duruşmalar sırasında, başvuran, polislerin hazırladığı rapor ve İstanbul Adli Tıp Kurumunun hazırladığı rapor arasında çelişkiler olduğunu iddia ederek ilgili mahkemeden yeni bir adli tıp raporu alması talebinde bulunmuştur. Zira İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan raporda, seramik kesme makinesi veya tahta sopa üzerinde hiçbir kan örneğine rastlanmadığı belirtilmiştir. İlgili mahkeme, söz konusu talebi reddetmiştir. Ancak ilgili mahkeme, başvuranın tayin edilen avukatın ifadesinin alınması yönündeki talebini yeniden incelemiş ve kabul etmiştir. Söz konusu avukat, ilgili mahkeme önündeki ifadelerinde, başvuranı ilk kez savcılıktaki görüşme sırasında gördüğünü ve başvuran gergin olduğu için kötü muameleye maruz kalmış olabileceğine yönelik şüpheleri olduğunu ileri sürmüştür. İlgili mahkeme, ayrıca, başvuranın İzmir’de büyük miktarda para harcadığını belirten arkadaşı A.S. dâhil olmak üzere diğer bazı tanıkları dinlemiştir.

26. Başvuran, Çocuk Mahkemesi önündeki beyanlarında, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kendisine bir avukat tayin edilmediğini belirtmiş ve cinayeti işlememiş olmasına rağmen gerçeği yansıtmayan bir itirafta bulunmaya zorlandığını iddia etmiştir. Başvuran, babasının bankamatik kartıyla ilgili olaylardan sonra harcamış olduğu parayı çektiğini eklemiştir. Bu son beyanın ardından, ilgili mahkeme,

başvuranın babasının banka hesabının dökümlerini almıştır. Söz konusu dökümde bu tür bir işleme rastlanmamıştır.

27. Çocuk Mahkemesi 31 Mayıs 2004 tarihinde, başvurana atılı suçları sabit bulmuş ve başvurayı yirmi altı yıl sekiz ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. İlgili mahkeme, başvuranın polis tarafından ifadesi alındığı sırada verdiği ifadeleri dikkate almadığını kaydetmiştir. Zira ilgili mahkeme, her halükarda, başvuranın daha sonra eylemlerini itiraf ettiği ifadelere, yer gösterme işlemi kayıtlarına, adli tıp raporlarına, A.S.'nin ifadelerine ve cinayetten sonra harcadığı para ile ilgili savunmasını çürüten banka dökümlerine dayanarak başvurayı suçlu bulmuştur.

28. Başvuran, hâkimlerin sorularından dolayı kafasının karıştığı için çelişkili beyanlarda bulunmuş olabileceğini iddia ederek söz konusu karar hakkında temyiz başvurusunda bulunmuştur. Kötü muamele gördüğü iddiası ile ilgili beyanlarını tekrar eden başvuran, talepte bulunmuş olmasına rağmen polis nezaretinde tutulduğu sırada kendisine bir avukat tayin edilmediğini belirtmiştir.

29. Yargıtay, 16 Haziran 2005 tarihinde, kararın ardından yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu ışığında başvuranın cezasının yeniden değerlendirilmesi gerektiğini tespit ederek söz konusu kararı bozmuştur.

30. Çocuk Mahkemesi, 27 Temmuz 2005 tarihinde, başvurayı toplam yirmi bir yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir. Yargıtay, 12 Ekim 2006 tarihinde, bu kez Çocuk Mahkemesinin cezayı yeniden değerlendirirken duruşma yapmaması sonucunda kararı bir kez daha bozmuştur.

31. Duruşma yaptıktan ve başvuranın nihai beyanlarını değerlendirdikten sonra, Çocuk Mahkemesi, 15 Şubat 2007 tarihinde, başvurayı cinayet ve hırsızlık suçundan dolayı yirmi bir yıl hapis cezasına

mahkûm etmiştir. Bu karar 19 Temmuz 2007 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

32. Mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun ilgili hükümleri olan 135, 136 ve 138. maddeleri, suç işlediğinden şüphelenilen veya üzerine suç atılan herkesin, gözaltına alındığı andan itibaren avukata erişim hakkı olduğunu öngörmüştür. 138. madde reşit olmayanlar için avukat yardımının zorunlu olduğunu öngörmüştür.

33. İlgili zamanda yürürlükte olan *Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği*'nin 18. maddesi, diğerlerinin yanında, yakalanan ve reşit olmayan bir kişiye bu yönde bir talebin bulunmaması durumunda dahi yasal temsilci sağlanması gerektiğini öngörmektedir.

34. Aynı Yönetmeliğin 6 § 5 maddesi uyarınca, yakalama sırasında ve suça bakmaksızın, yakalanan kişilerin yakalanmalarının nedenleri ve aleyhlerindeki iddialar ve bunların yanı sıra sessiz kalma ve avukat yardım alma hakları konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Söz konusu bilgilendirme derhal ve yazılı olarak sağlanacaktır ve sadece yazılı bilgilendirmenin mümkün olmadığı durumlarda, yakalanan kişiye sözlü olarak bilgi verilebilir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

35. Başvuran, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukat yardımından faydalanmadığı şikâyetinde bulunmuştur. Başvuran, ayrıca, ilgili mahkemenin savunma tanığını dinlemediğini iddia etmiştir. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesine ve 6 §§ 1 ve 3 (b), (c) ve (d) maddesine dayanmıştır. Mahkeme, söz konusu şikâyetleri, ilgili kısımları aşağıda verilen Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) ve (d) maddesi kapsamında inceleyecektir:

“1. “Herkes davasının, (...) cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, (...) mahkeme tarafından, (...) adil yargılanma hakkına sahiptir.”

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

(c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

(d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;

A. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddelerinin ihlal edildiği iddiası hakkında

1. Tarafların Beyanları

36. Başvuran, söz konusu zamanda reşit olmamasına rağmen, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukat yardımından mahrum bırakıldığı ve yerel mahkemenin ilgili zamanda verdiği kendini suçlayıcı ifadelere dayanarak kendisini mahkûm ettiği şikâyetinde bulunmuştur.

37. Hükümet, ilk olarak, başvuranın yerel makamlar ve özellikle Yargıtay önünde avukat yardımından faydalanmadığına ilişkin şikâyetle

bulunmamasından dolayı iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia etmiştir. Esas konusunda ise Hükümet, başvuranın cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi önünde avukat eşliğinde ifade vermesi nedeniyle hazırlık soruşturması sırasında avukat yardımından faydalandığını belirtmiştir. Hükümet, başvuranın sadece polis nezaretinde tutulduğu sırada avukat yardımını almadığını belirtmiştir. Bununla birlikte, Hükümet, söz konusu durumun yargılamanın adilliğine hâlel getirmediğini ileri sürmüştür. Zira başvuran, bu süre içerisinde verdiği ifadelerini yargılamaların daha sonraki aşamalarında tekrarlamıştır. Bununla beraber, Hükümet, başvuranın polise verdiği ifadelerinin, yargılamalar sırasında elde edilen çeşitli delillere dayanarak bir sonuca varan yerel mahkemenin kararını etkilemediğini iddia etmiştir. Bu nedenle, Hükümet, başvuranın adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

(a) Kabul edilebilirlik hakkında

38. Hükümet, başvuranın şikâyetini yerel makamların dikkatine sunmadığı gerekçesiyle iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia etmiştir.

39. Mahkeme, başvuranın iç hukuk yargılamalarının çeşitli aşamalarında avukat yardımından faydalanmadığını belirttiğini gözlemlemektedir. Konuyu hem Gebze Ağır Ceza Mahkemesi hem de Kocaeli Çocuk Mahkemesi önünde dile getirmesinin yanı sıra, başvuran, Yargıtay önündeki temyiz dilekçesinde, talepte bulunmasına rağmen polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kendisine bir avukat tahsis edilmediğini belirtmiştir. Yukarıdaki hususlar ışığında, Mahkeme, Hükümetin itirazını reddetmiştir.

40. Mahkeme, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, şikâyetin kabul edilemez olduğuna ilişkin başka bir gerekçe de bulunmadığı kanısındadır. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

(b) Esas Hakkında

(i) Genel İlkeler

41. Bir “suç isnadının” başlangıç noktasına ilişkin genel ilkeler, avukat yardımı hakkı, söz konusu hak konusunda bilgilendirilme hakkı, kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkı, avukat yardımı hakkından feragat, zorunlu sebeplerden dolayı avukata erişime geçici sınırlandırma getirilmesi ve yargılama öncesi aşamada usuli eksikliklerin yargılamaların genel olarak adilliği üzerindeki etkisi, Mahkeme'nin *Simeonovi/Bulgaristan* kararında ([BD], no. 21980/04, §§ 110-119, AİHM 2017 (alıntılar))öngörülmektedir. *Ibrahim ve Diğerleri /Birleşik Krallık* ([BD], no. 50541/08 ve diğer 3 başvuru, § 265, AİHM 2016) kararında sıralanan, genel adillik değerlendirmesine yönelik ilgili faktörler, ayrıca, (yukarıda anılan § 120) *Simeonovi* kararında yinelenmektedir.

(ii)Somut davada yukarıdaki ilkelerin uygulanması

42. Mahkeme, başvuranın toplam dört kere yakalandığını kaydetmektedir. İlk üç yakalamadan sonra, başvuran, diğer birkaç kişiyle birlikte emniyet müdürlüğüne getirilmiş ve ifadesi alındıktan ve sağlık muayenesinden geçtikten sonra serbest bırakılmıştır. Ancak, Mahkeme, söz konusu ilk üç yakalama sırasında başvuran aleyhine bir “suç isnadı” olup olmadığını incelemeye gerek duymamaktadır. Zira başvuranın şikâyetleri,

her halükarda, sadece 11 Ekim 2002 tarihinde dördüncü kez yakalanması ve daha sonraki ceza yargılamaları ile ilgilidir.

43. Mahkeme, son yakalanmasından sonraki gün, başvuranın, yer gösterme işlemi için polislerle birlikte evine götürüldüğünü ve burada cinayeti işlediğini itiraf ettiğini gözlemlemektedir. Yer gösterme tutanaklarında, başvuranın avukat yardımı hakkı konusunda bilgilendirildiğini gösteren hiçbir unsur bulunmuyordu ve başvuranın bu tür yardım olmaksızın beyanlarda bulunduğu görülmektedir. Başvuran, sadece daha sonra emniyet müdürlüğünde ifadesi alınmadan önce hakları konusunda bilgilendirilmiştir. Bu sırada başvuran bir kez daha avukat yardımı olmadan itirafını yinelemiştir. Sessiz kalma ve avukat tahsis edilme hakkı dâhil olmak üzere başvuranın usuli haklarına ilişkin talimatlar ve söz konusu haklardan feragati, ifadelerinin kaydedildiği formda matbu durumdaydı.

44. Mahkeme, başvuranın emniyet müdürlüğünde verdiği kendini suçlayıcı ifadelerinin yerel mahkeme tarafından dikkate alınmadığını kaydetmektedir. Bu durum, yerel mahkemenin yer gösterme tutanakları dâhil olmak üzere diğer delil unsurlarına dayanarak başvuranı suçlu bulduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Mahkeme, başvuranın avukat yardımından feragatinin açık ve tartışmasız olup olmadığı üzerinde durmayacak ve yargılama öncesi aşama sırasında avukat yardımından faydalanmamasının sadece yer gösterme sırasında verdiği ifadelerin kullanılması bakımından yargılamaların genel olarak adilliği üzerindeki etkisini inceleyecektir.

45. Zorunlu nedenlerin varlığı konusunda Hükümet, bu tür bir istisnai durumdan bahsetmemiştir ve Mahkeme'nin görevi, somut davada bu nedenlerin var olup olmadığını re'sen değerlendirmek değildir (bk.,

yukarıda anılan *Simeonovi* § 130). Bu nedenle, Mahkeme, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukata erişimin kısıtlanmasını haklı gösterebilecek hiçbir neden görmemektedir. Bu doğrultuda, Mahkeme, avukat yokluğunun yargılamaların adilliğine zarar verip vermediği değerlendirmesinde çok sıkı bir inceleme yürütmelidir. Ayrıca, yargılamaların genel adilliğine neden, istisnai olarak ve davanın kendine has koşulları altında geri döndürülemez biçimde halel gelmediğini ikna edici bir şekilde gösterme konusundaki ispat yükü Hükümete aittir (bk., *Ibrahim ve Diğerleri* (yukarıda anılan), § 265; *Sitnevskiy ve Chaykovskiy /Ukrayna*, no. 48016/06 ve 7817/07, § 77, 10 Kasım 2016; ve *Simeonovi* yukarıda anılan), § 132).

46. Bu bakımdan, Hükümet, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukat yardımına erişim hakkının kısıtlanmasına rağmen, hazırlık soruşturmasının daha sonraki aşamalarında, yani cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi önünde itirafını tekrarladığında avukat yardımından faydalandığını öne sürmüştür. Hükümet, ayrıca, yerel mahkemenin sonucunu desteklemek üzere bazı delil unsurlarına dayanması nedeniyle başvuranın polise verdiği kendini suçlayıcı nitelikteki ifadelerinin yargılamaların sonucunu hiçbir şekilde etkilemediğini ileri sürmüştür.

47. Yargılamaların genel olarak adilliğini değerlendirirken Mahkeme, ilk olarak, başvuranın cinayetin gerçekleştiği zaman halen reşit olmamasına rağmen, 11 Ekim 2002 tarihinde en son yakalandığı zamandan önce on sekiz yaşına girdiğini kaydetmektedir. Bu doğrultuda, başvuran reşit olmayan kişilerin usuli haklarını düzenleyen ve kendisi tarafından talepte bulunulmasa dahi yasal temsilci atanmasını gerektiren yasal hükümlerden faydalanmış olması gerektiğini iddia etmesine rağmen, Mahkeme, söz konusu hükümlerin başvuranın davasında uygulanabilir olmadığı

kanaatindedir. Ancak, söz konusu gerçek, Mahkeme'nin değerlendirmesini etkilememektedir. Zira her iki durumda, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada başvuranın avukat yardımından faydalanmaması iç hukuktan kaynaklanmayan bir sınırlamaydı.

48. Bu bağlamda, Mahkeme, ilgili zamanda yürürlükte olan mevzuat uyarınca, başvuranın gözaltında tutulduğu andan itibaren avukat yardımı ve usuli hakları konusunda bilgilendirilme hakları olduğunu gözlemlemektedir (bk., yukarıda 32 ve 34. paragraflar). Bununla birlikte, somut davada, yer gösterme işlemleri esnasında cinayeti itiraf etmeden önce başvurana en azından temel haklarının bildirildiğini gösteren, tartışmaya açık bir belge dahi bulunmamaktadır. Başvurana haklarının daha sonra emniyet müdürlüğünde bildirilmiş olması ve başvuranın derhal haklarından faydalanmamaya karar vermesi, bu tespiti değiştirmez (bk., *Bozkaya / Türkiye*, no. 46661/09, § 47, 5 Eylül 2017).

49. Dahası Mahkeme, olayın gerçekleştiği tarihte, “yer gösterme” olarak tabir edilen işlemlerin eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu kapsamında bir kanuni dayanağı olmadığını ve bunun da söz konusu delil toplama yönteminin ilgili usul güvenceleri eşliğinde gerçekleştirilmediği görüşünü destekleyen bir etmen olduğunu gözlemlemektedir (bk., yukarıda anılan *Bozkaya*, § 48).

50. Hükümet tarafından belirtildiği üzere, başvuranın Gebze Cumhuriyet Savcısı ve sorgu hakimi önünde itirafını tekrarladığında resmi olarak atanmış bir avukatın yardımından faydalanmış olmasına karşın, Mahkeme, başvuranın, daha önceden hiçbir görüşme yapmaksızın, avukatla savcı huzurunda ilk olarak savcılıkta iletişime geçtiğini dikkate almak zorundadır (bk., yukarıda 25. paragraf). Mahkeme, başvuranın yargılama aşamasında başka bir avukat tarafından temsil edildiğini ve avukat gıyabında

kendisinden elde edilen ve iddialara göre baskı altında alınan delillerin kullanımına itiraz ederek yerel mahkemeler önündeki yargılamalar boyunca önceki ifadelerini sürekli olarak reddettiğini kaydetmektedir.

51. Yukarıda belirtildiği üzere, Çocuk Mahkemesi, karar verirken, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada alınan ifadelerinin kullanılmasına itiraz etmesini kısmen dikkate almış ve emniyet müdürlüğünde başvurandan alınan ifadeleri hesaba katmamıştır (bk., yukarıda 27. ve 44. paragraflar). Ancak, ilgili mahkeme, başvuranın kendini suçlayıcı nitelikte olan ifadelerinin güvenilirliği veya kabul edilebilirliği konusunda hiçbir inceleme yapmaksızın başvuranın yer gösterme işlemleri sırasında verdiği ifadelere dayanmaya devam etmiştir. Dolayısıyla, yer gösterme bağlamında ve avukat yardımı olmadan elde edilen ilk itiraflar ve ifadeler, başvuran aleyhindeki delillerin önemli bir parçasını oluşturmuştur. Bu bağlamda, Mahkeme, ayrıca, yerel mahkemenin, başvuran aleyhindeki delillerin çok önemli bir parçasını oluşturan kan örneklerine ve cinayette kullanılan nesneye ilişkin adli tıp raporlarındaki çelişkileri açıklığa kavuşturmayı reddetmesini dikkate almaktadır (bk., yukarıda 25. paragraf). Ayrıca, başvuranın usuli haklarının ihlali konusundaki şikayetleri, başvuranın temyizini şekli olarak ele alan Yargıtay tarafından ele alınmamıştır (bk., yukarıda anılan *Bozkaya*, § 50).

51. Başvuranın özellikle savunmasız olduğunun düşünülmemeyeceği doğrudur ve Mahkeme önünde herhangi bir zorlamanın bulunduğu işaret eden hiçbir delil bulunmamaktadır. Ancak yukarıda değerlendirilen faktörler ışığında, Mahkeme, yer gösterme işlemleri sırasında başvuranın avukat yardımına erişiminin kısıtlanmasının, yargılamaların adilliğine geri döndürülemez biçimde hanel getirdiği ve Hükümetin bunun aksini ikna edici bir şekilde göstermediği sonucuna varmıştır.

52. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesi ihlal edilmiştir.

B. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

53. Başvuran, başvuru formunda, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesi uyarınca, yerel mahkemenin tayin edilen avukatın dinlenmesi talebini reddettiği için savunma tanıklarının sorguya çektilme hakkının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuştur.

54. Hükümet, başvuranın ister yargılamayı yürüten mahkemeler önündeki ister Yargıtay önündeki yargılamalar sırasında herhangi bir tanığın sorguya çekilmesi talebinde bulunmaması nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia etmiştir.

55. Mahkeme, başvurunun bu kısmının her halükarda aşağıda belirtilen sebeplerden dolayı kabul edilemez olduğu gerekçesiyle başvuranın Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi anlamında iç hukuk yollarını tüketip tüketmediğinin incelenmesinin gereksiz olduğu kanaatindedir.

56. Mahkeme, başvuran 16 Mart 2003 tarihinde somut başvuruyu yaptığı zaman aleyhindeki yargılamaların halen Gebze Ağır Ceza Mahkemesi önünde derdest olduğunu gözlemlemektedir. Gebze Ağır Ceza Mahkemesi, daha sonra aynı yıl, davayı Kocaeli Çocuk Mahkemesine göndermiş ve söz konusu mahkeme, başvuran tarafından savunma tanığı olarak adlandırılan tayin edilen avukatı dinlemiştir(bk., yukarıda 25. paragraf). Mahkeme, bu bağlamda, başvuranın aleyhindeki ceza yargılamalarının daha sonraki aşamalarında tanıkların sorguya çekilmesi konusunda başka bir şikâyetle bulunmadığına dikkat çekmektedir.

57. Dolayısıyla, söz konusu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4 maddeleri uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

II. SÖZLEŞME'NİN DİĞER MADDELERİ KAPSAMINDAKİ İHLAL İDDİALARI HAKKINDA

58. Başvuran, Sözleşme'nin 3. ve 13. maddeleri kapsamında, gözlerinin bağlandığı, elektrik şoklarına maruz kaldığı ve tehdit edildiği için polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye ve psikolojik baskıya maruz kaldığı ve yerel mahkemelerin meseleyi soruşturmak için hiçbir adım atmadığı şikâyetinde bulunmuştur. Başvuran ayrıca polisin tıbbi muayene sırasında hazır bulunduğunu iddia ederek raporlardaki bulgulara itiraz etmiştir.

59. Mahkeme, polis nezaretinin başında ve sonunda düzenlenen sağlık raporlarında başvuranın vücudunda hiçbir kötü muamele izine rastlanmadığının belirtildiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, ayrıca, polis nezaretinin bitiminden bir gün sonra, başvuranın Gebze Cumhuriyet Savcısı önünde iddia ettiği gibi cinsel organlarına elektrik şoku verilip verilmediğini tespit etmek amacıyla başvuran bir kez daha muayene edilmiştir. Söz konusu muayeneden sonra hazırlanan rapor, başvuranın vücudunda bu tür izlerin olduğuna dair hiçbir emare göstermemiştir. Başvuran muayene edildiği sırada polisin hazır bulunduğunu iddia ederek raporlardaki bulgulara itiraz etmesine rağmen, başka bir muayene ve yargılama öncesi tutukluluğu sırasında taleplerini destekleyecek yeni bir rapor talebinde bulunmamıştır. Bu bağlamda Mahkeme, başvuranın şikâyet ettiği tedavinin, yani elektrik şoku uygulanmasının başvuranın polis nezaretinden uzun zaman sonra bile tespit edilebilecek izler bırakacak kadar ciddi bir nitelikte olduğu kanaatindedir (bk., diğerlerinin arasında, *Karadeniz/Türkiye*(k.k.),

no. 53048/99, 21 Mart 2006, ve *İpek ve Diğerleri*(k.k.), no. 17019/02 ve 30070/02, 17 Ekim 2006).

60. Mahkeme, söz konusu koşullar altında, başvuranın kötü muamele iddialarını kanıtlamadığını tespit etmiştir. Ayrıca, başvuranın iddiaları hakkında bir soruşturma başlatılması için temel alınacak savunulabilir bir iddia veya delilin olmaması durumunda, yerel adli mercilerin bu konuda hareket etme şeklinin sorgulanması söz konusu olmaz (bk., *Mehmet Şahin ve Diğerleri/Türkiye*, no. 5881/02, § 34, 30 Eylül 2008).

61. Sonuç olarak, bu başlık altındaki şikâyetler, Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4 maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemezdir.

62. Son olarak, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesine dayanan başvuran, kanuna aykırı bir şekilde birkaç kez gözaltına alındığını iddia etmiştir.

63. Mahkeme, başvuranın başvuru formunda sadece 20 ve 22 Ağustos 2002 tarihleri arasında yakalanmasının kanuna aykırı olduğu şikâyetinde bulunduğunu kaydetmektedir. Mahkeme, bu iki gün boyunca başvuranın iki kez gözaltına alındığını ve nihayetinde 22 Ağustos 2002 tarihinde, yani Mahkeme'ye somut başvuruyu yaptığından altı ayı aşkın bir süre önce serbest bırakıldığını gözlemlemektedir. Başvuran, 5 Mayıs 2008 tarihli bir mektupta, en son 20 Eylül ve 11 Ekim 2002 tarihlerinde gözaltına alınması ile ilgili olarak aynı şikâyeti dile getirmiştir. Söz konusu dönemler, başvuranın konuyu Mahkeme huzuruna getirmesinden altı ayı aşkın bir süre önce, yani sırasıyla 20 Eylül ve 13 Ekim 2002 tarihlerinde sona ermiştir.

65. Dolayısıyla, Mahkeme, başvurunun bu kısmının Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4 maddesi uyarınca altı ay süre sınırına uyulmaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

64. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme veya Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

65. Başvuran, maddi tazminat olarak 100.000 avro ve manevi tazminat olarak 100.000 avro talep etmiştir.

66. Hükümet, bu talepleri dayanaksız ve aşırı bularak itiraz etmiştir.

67. Mahkeme, tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığı kanısına varmış ve bu nedenle söz konusu talebi reddetmiştir. Manevi tazminat konusunda ise Mahkeme, ihlal tespitinin, kendi başına, yeterli adil tazmin teşkil ettiğini değerlendirmektedir (bk., *Dvorski / Hırvatistan* [BD], no. 25703/11, § 117, AİHS 2015).

68. Mahkeme, ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 311. maddesinin, Mahkeme’nin Sözleşme’nin ihlal edildiği tespitinde bulunması halinde, iç hukuk yargılamalarının yenilenmesine olanak sağladığını kaydetmektedir (*Balta ve Demir/Türkiye*, no. 48628/12, § 70, 23 Haziran 2015).

B. Masraf ve giderler

69. Başvuran, masraf ve giderleri karşılığında 2.000 avro talep etmiştir.

72. Hükümet söz konusu miktarlara itiraz etmiş ve başvuranın belgelere dayalı delillerle taleplerini desteklemediğini ileri sürmüştür.

70. Mahkemenin içtihadına göre, bir başvuran, ancak masraf ve giderlerin fiilen ve zorunlu olarak yapıldığını ve miktar olarak makul

olduğunu belgelendirebildiği takdirde, bunların geri ödenmesi hakkına sahiptir. Başvuran, somut davada, talebini desteklemek üzere hiçbir belge sunmamıştır. Bu doğrultuda, Mahkeme, bu başlık altında tazminata hükmetmemiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamındaki şikâyetin kabul edilebilir, başvurunun geriye kalan kısmının kabul edilemez olduğunun *beyan edilmesine*;
2. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine;
3. İhlal tespitinin, kendi başına, başvuranın uğradığı manevi zarar açısından yeterli adil tazmin teşkil ettiğine;
4. Başvuranın adil tazmin talebinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş olup; Mahkeme İçtüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddesi uyarınca 13 Şubat 2018 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan